

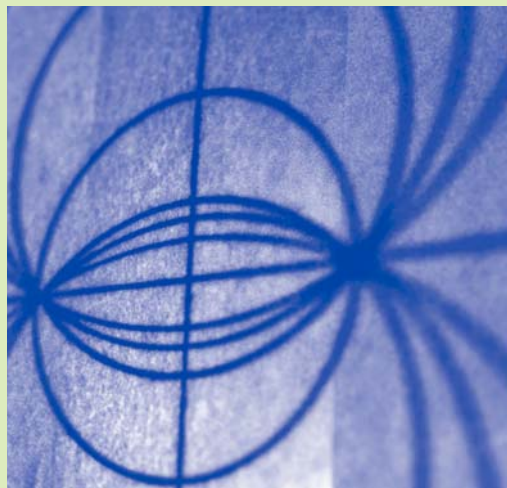
Darbo sąlygos Europos Sąjungoje ir šalyse kandidatėse

Reziumė

2001 m. Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas 12 šalių kandidačių (Bulgarijoje, Kipre, Čekijoje, Estijoje, Vengrijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Maltoje, Lenkijoje, Rumunijoje, Slovakijoje, ir Slovėnijoje) atliko darbo sąlygų tyrimą. 2002 m. šis tyrimas bus atliktas ir Turkijoje. Tyrimo metu respondentai turėjo atsakyti į anketoje nurodytus klausimus. Šis tyrimas buvo lygiai toks pats, kaip ir 1990 m., 1995 m. ir 2000 m. ES valstybėse narėse atlikti darbo sąlygų tyrimai, todėl buvo galima palyginti šias dvi šalių grupes. Tyrimo metu nagrinėjama daug įvairių klausimų, susijusių su darbo kokybe ir užimtumu, pvz., fiziniai rizikos faktoriai (triukšmas, vibracija, ir kt.), darbo laiko organizavimas (darbo valandos, darbo grafikas ir kt.), darbo organizavimo ypatybės (darbo pobūdis, darbo tempas, autonomiškumas ir kt.), socialiniai ryšiai (konsultacijos, parama ir kt.) bei darbo sąlygų sukelti sveikatos sutrikimai (stresas, raumenų skausmai ir kt.). Šiame leidinyje pateikiamos pagrindinės tyrimo, atlikto šalyse kandidatėse, išvados.

Pagrindinės išvados

- Palyginus su ES valstybėmis narėmis, šalyse kandidatėse daugiau gyventojų dirba žemės ūkio sektoriuje, o paslaugų sektoriuje dirbančiųjų mažiau.
- Šalyse kandidatėse savarankiškai dirbančiųjų yra daugiau (22 proc., tuo tarpu ES valstybėse narėse – 17 proc.). Tačiau užimtumo tipai traktuojami labai skirtingai kiekvienoje šalyje kandidatėje.
- Mažiau užimtųjų dirba aukštesnės kvalifikacijos reikalaujantį darbą: 31 proc. palyginus su 35 proc. ES valstybėse narėse.
- Lyčių diskriminacija šalyse kandidatėse ne taip paplitusi; dirbančių moterų yra daugiau: 46 proc. palyginus su 42 proc. ES.
- Darbuotojai daugiau susiduria su fiziniais rizikos faktoriais, pvz., triukšmu, vibracija, dirba skausmą sukeliančioje padėtyje.
- Darbuotojai mažiau nei ES valstybės narėse orientuojasi į klientą, mažiau taikomos kompiuterinės technologijos.
- Šalyse kandidatėse organizuojant darbą mažiau atsižvelgiama į klientų poreikius nei ES, darbas organizuojamas labiau centralizuotai (mažesnė darbuotojų atsakomybė ir autonomija), darbo organizavimui daugiau įtakos turi hierarchiniai lygmenys.
- Šalyse kandidatėse darbuotojai turi mažiau galimybių dalyvauti mokumuosiuose renginiuose; darbe jiems nesuteikiamos profesinio tobulėjimo galimybės.
- Nors darbo reikalavimai skiriasi nuo ES valstybėse narėse keliamų, šalyse kandidatėse jie aukštesni, bet darbo kontrolė (darbuotojų autonomiškumas) mažesnė. Tačiau šalyse kandidatėse darbuotojai sulaukia daugiau pagalbos iš kolegų.
- Šalyse kandidatėse darbuotojų darbo valandos ilgesnės, jas nustatant mažiau atsižvelgiama į lytį (mažai puse etato dirbančių moterų). Labiau paplitusios nestandartinės darbo valandos – pamaininis ar naktinis darbas. Mažiau dirbančiųjų puse etato (7 proc. šalyse kandidatėse, 17 proc. – ES).
- Skirtingų lyčių atstovai dalijasi dvigubą darbo krūvį (derindami apmokamą darbą su neapmokamais buities ir priežiūros darbais), tačiau darbo krūvio pasiskirstymas dar toli gražu netolygus.
- Daugiau darbuotojų šalyse kandidatėse mano, kad darbas kelia pavojų jų sveikatai ir saugumui (40 proc. šalyse kandidatėse, 27 proc. – ES).
- Nustatyta, kad šalyse kandidatėse pasitaiko daugiau darbo sukeltų sveikatos problemų, ypač bendro nuovargio ir kaulų-raumenų sutrikimų.

Situacija

Šiuo metu 12-os šalių kandidačių, kuriose buvo atliktas tyrimas, bendras gyventojų skaičius siekia 105 mln., o dirbančiųjų yra 43 mln. Tačiau ši situacija atskirose šalyse labai skirtinga: dviejose šalyse – Lenkijoje (kurios gyventojų skaičius siekia 38 mln.) ir Rumunijoje (22 mln.) – gyvena beveik pusė visų šalių kandidačių gyventojų. Todėl svarbu nepamiršti, kad Lenkijos ir Rumunijos rezultatai turi didelės įtakos tyrimo rodikliams, nes rodiklių vidurkis išvedamas remiantis bendru visų šalių kandidačių gyventojų skaičiumi. Būtent dėl to šių dviejų šalių rodikliai paprastai būna arčiausiai bendrų šalių kandidačių vidurkių.

Reikėtų paminėti, kad lyginamiems įvairių šalių ar šalių grupių rezultatams įtakos turės atskirose šalyse ar šalių grupėse paplitę struktūriniai ir kultūriniai skirtumai. Kai kurie jų pateikiami žemiau. Be to, nors atliekant trečiąjį tyrimą ES valstybėse narėse ir pirmąjį šalyse kandidatėse buvo taikyta ta pati metodika ir naudota tokia pati anketa, svarbu atsiminti, kad pirmasis minėtasis tyrimas buvo atliktas 2000 m., o antrasis – 2001 m.

Leidinyje užfiksuotos tyrimo išvados paremtos vidurkais. Tačiau jie gali paslėpti didelius atskirų šalių skirtumus. Dėl šios priežasties tyrimo metu padarytos išvados gali ir neatspindėti tikrosios situacijos tos šalių grupės konkrečioje šalyje. Be abejo, tas pats taikoma ir ES valstybėms narėms, kurios taip pat turi savo nacionalinių skirtumų.

Struktūra ir darbo jėga

Tyrimo metu nustatyta didelių skirtumų tarp šalių kandidačių ir ES valstybių narių; ypač skiriasi darbo jėgos pasiskirstymas tarp įvairių sektorių ir kategorijų.

Darbo kategorija

Šalyse kandidatėse aukštesnės kvalifikacijos reikalaujantį darbą dirbančių gyventojų skaičius mažesnis nei ES valstybėse narėse (31 proc. šalių kandidačių gyventojų dirba vadybinį, profesinį ar techninį darbą, tuo tarpu ES valstybėse narėse – 35 proc.).

Sektorius

Žemės ūkyje dirbančių žmonių skaičius šalyse kandidatėse yra aukštesnis (21 proc., palyginus su 5 proc. ES), tačiau šis procentas atskirose šalyse labai skiriasi: 45 proc. Rumunijoje, 19 proc. Lenkijoje, 18 proc. Lietuvoje, 14 proc. Latvijoje, 5 proc. Čekijoje, ir 2 proc. Maltoje. Tačiau paslaugų sektoriuje situacija atvirkštinė: šiame sektoriuje užimti 66 proc. ES valstybių narių gyventojų, o šalyse kandidatėse – 47 proc.

Lyčių pasiskirstymo klausimai

Šalyse kandidatėse yra daugiau dirbančių moterų nei ES valstybėse narėse (atitinkamai 46 proc. ir 42 proc.). Šis rodiklis didžiausiais Baltijos šalyse (Lietuvoje – 51 proc., Latvijoje – 49 proc., Estijoje – 49 proc.), o žemiausias – Maltoje (30 proc.). Šalyse kandidatėse taip pat daugiau

moterų, užimančių vadovaujančias pareigas: šiose šalyse 38 proc. vadovaujančių postų užima moterys, tuo tarpu ES – 34 proc.

Užimtumo tipas

Savarankiškai dirbančių žmonių vidurkis šalyse kandidatėse didesnis (22 proc. palyginus su 17 proc. ES). Tačiau ši situacija atskirose šalyse kandidatėse labai skiriasi: šis rodiklis didžiausias Lenkijoje (33 proc.), o žemiausiais – Slovėnijoje (9 proc.).

Šalyse kandidatėse daugiau samdomų darbuotojų yra sudarę neterminuotas darbo sutartis nei ES (atitinkamai 85 proc. ir 82 proc.). Tačiau užimtumo tipo vidurkiai slepia didžiulius atskirų šalių skirtumus. Pavyzdžiui, Rumunijoje 92 proc. gyventojų dirba pagal neterminuotas darbo sutartis, o Kipre – tik 55 proc. Taip pat jei Bulgarijoje 25 proc. darbuotojų dirba pagal terminuotą darbo sutartį, Rumunijoje tokių yra tik 3 proc. Galiausiai, Latvijoje 7 proc. darbuotojų dirba pagal laikinas įdarbinimo agentūros sutartis, o Slovėnijoje tokio užimtumo tipo nėra.

Įmonių dydis

Šalyse kandidatėse yra daugiau įmonių, samdančių mažiau kaip 50 darbuotojų (69 proc. palyginus su 61 proc. ES valstybėse narėse).

Amžius

Šalyse kandidatėse yra santykinai daugiau vyresnių nei 40 metų amžiaus gyventojų nei ES valstybės narėse (atitinkamai 51 proc. ir 47 proc.). Šalių kandidačių darbuotojų amžiaus vidurkis yra 40 metų, o ES – 39.

Antras darbas

Šalyse kandidatėse daugiau gyventojų be pagrindinio darbo turi ir antrą darbą (10 proc. palyginus su 6 proc. ES) ir jame dirba daugiau valandų (vidutiniškai 17,8 val. per savaitę, o ES – 12.1 val.).

Netolygus lyčių pasiskirstymas

Šalyse kandidatėse netolygus lyčių pasiskirstymas, tiek horizontalioje plotmėje (kai tam tikrose profesinėse srityse ar sektoriuose dirbančių moterų yra daug daugiau nei vyrų arba tam tikras pareigas daug dažniau užima moterys), tiek vertikalioje (kai aukštesnes pareigas užimančių ir geriau apmokamą darbą dirbančių moterų yra daug mažiau nei vyrų) nėra toks dažnas reiškinys kaip ES valstybėse narėse. Kaip jau minėta, nors netolygaus lyčių pasiskirstymo apraiškų vis tiek yra, įvairiose darbo kategorijose ir pareigų hierarchinėje struktūroje moterys ir vyrai atstovaujami tolygiau.

Be to, šalyse kandidatėse moterys dažniau užima vadovaujančias pareigas nei ES valstybėse narėse. Pavyzdžiui, šalyse kandidatėse 71 proc. darbuotojų tiesioginis viršininkas yra vyras (ES – 75 proc.), o 27 proc. – moteris (ES – 23 proc.); 18 proc. vyriškos lyties darbuotojų viršininkė yra moteris, o ES – 9 proc.

Šalyse kandidatėse už darbuotojų priežiūrą ir kontrolę atsakingi 17 proc. vyrų ir 14 proc. moterų (ES atitinkamai 25 proc. ir 14 proc.).

Darbo pobūdis

Skirtumus tarp šalių kandidačių ir ES valstybių narių atspindi dvi dimensijos: informacinių technologijų naudojimas ir bendravimas su klientu.

Informacinės technologijos

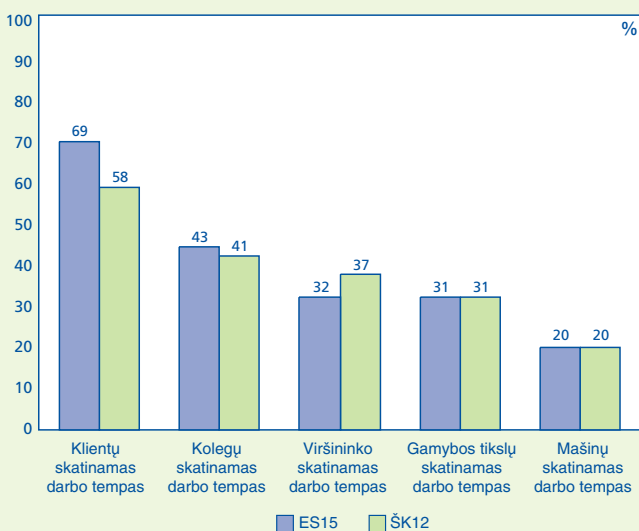
Šalyse kandidatėse kompiuteriais naudojamosi ne taip plačiai kaip ES (12 proc. gyventojų kompiuteriu naudojasi visą laiką, o ES šis rodiklis siekia 19 proc.). Slovėnijoje, Vengrijoje ir Čekijoje informacinėmis technologijomis besinaudojančių skaičius didžiausias, o Rumunijoje ir Lietuvoje – mažiausias.

Darbuotojų bendravimas su klientais

Toks bendravimas, darantis labai didelę įtaką darbo organizavimui, būdingesnis ES valstybėms narėms. Šalyse kandidatėse vidutiniškai tik 36 proc. darbuotojų palaiko tiesioginį ryšį su klientu (o ES – 43 proc.); beje, šis rodiklis labai skiriasi atskirose šalyse (nuo 57 proc. Kipre iki 31 proc. Slovakijoje).

Išanalizavus darbo tempą lemiančius veiksnius paaiškėjo, kad klientų poreikiai turi didesnės įtakos ES valstybėse narėse (žr. 1 pav.). ES valstybėse narėse 69 proc. darbuotojų teigia, kad jų darbo tempą lemia kliento poreikiai, o šalyse kandidatėse taip teigiančių yra tik 58 proc. Ir atvirkščiai – aukštesnių hierarchinių lygmenų daroma įtaka yra didesnė šalyse kandidatėse (37 proc. palyginus su 32 proc. ES).

1 pav. Darbo tempą lemiantys veiksniai

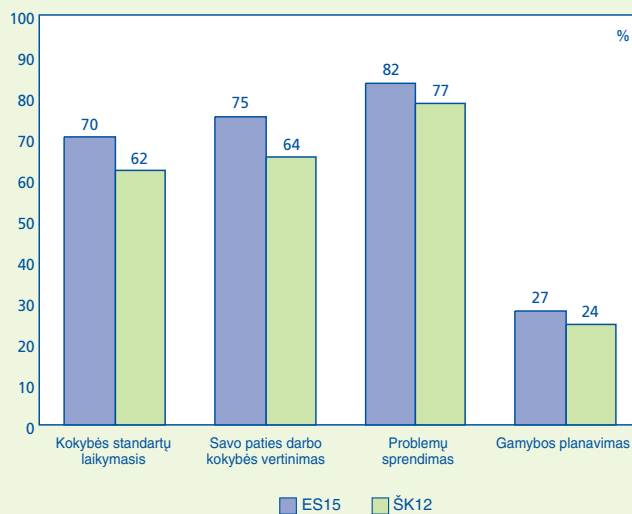
Darbo organizavimas

Apskritai šalių kandidačių darbo organizavimą galima apibūdinti kaip tradicinį, orientuotą daugiau į pramonę nei į paslaugas. Aukščiau pateiktame paveikslėlyje

pavaizduota, kad šalims kandidatėms nėra toks būdingas darbuotojų bendravimas su klientais. Darbo tempą tai pat mažiau lemia išorės poreikiai nei aukštesnių hierarchinių lygmenų duodami nurodymai bei įsakymai (žr. 1 pav.).

Darbo organizavimas labiau centralizuotas ir hierarchiškai išsidėstęs nei ES: prasčiau išugdyta atsakomybė už kokybės kontrolę bei išvystyta darbo autonomija, o hierarchinių lygmenų kontrolė didesnė nei ES (žr. 2 pav.). Mažiau skiriama atsakingų asmenų už produkcijos planavimą ir darbuotojų pritraukimą bei samdymą. Taip pat ne toks dažnas reiškinys yra užduočių rotacija, sudaranti sąlygas lankstumui ir daugelio įgūdžių įgijimui.

2 pav. Atsakomybė*

* Čia ir kitur „ŠK“ reiškia „šalys kandidatės“.

Mokymosi galimybės

Šalių kandidačių gyventojai turi mažiau galimybių mokytis darbo vietoje: 65 proc. darbuotojų šiose šalyse teigia tobulėjantys darbe, tačiau ES valstybėse narėse šis rodiklis siekia 72 proc. Aukščiausi rodikliai yra Estijoje ir Čekijoje (po 77 proc.), Maltoje (74 proc.) ir Slovėnijoje (73 proc.), o žemiausi – Lietuvoje (42 proc.) ir Rumunijoje (55 proc.).

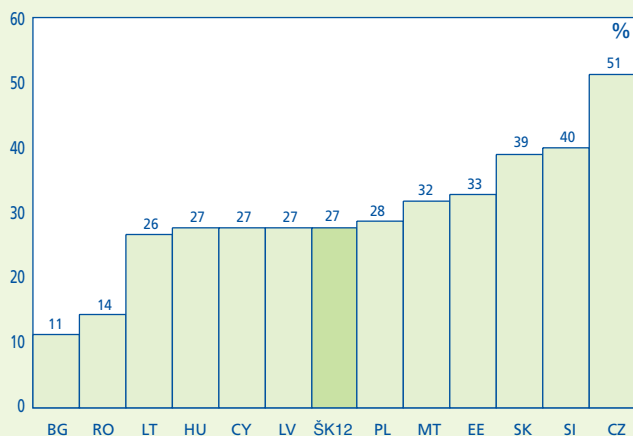
Kiek mokymo savo darbuotojams įmonės suteikė per paskutinius 12 mėn. rodo šie rodikliai: šalyse kandidatėse vidutiniškai 24 proc. darbuotojų mokėsi po 3,2 dienos, o ES valstybėse narėse 31 proc. darbuotojų buvo mokomi vidutiniškai po 4,4 dienos. Tačiau šie rodikliai neatspindi tikrosios atskirų šalių situacijos, kuri labai skiriasi, kaip matoma 3 pav. – užfiksuota, kad Čekijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje ir Estijoje darbuotojai mokomi daugiausiai. Šalyse kandidatėse darbuotojų įgūdžiai labiau atitinka profesinius reikalavimus nei ES valstybėse narėse (atitinkamai 90 proc. ir 84 proc.).

Darbo intensyvumas

Paskutinį dešimtmetį ES valstybėms narėms buvo būdingas didėjantis darbo intensyvumas. Šalyse

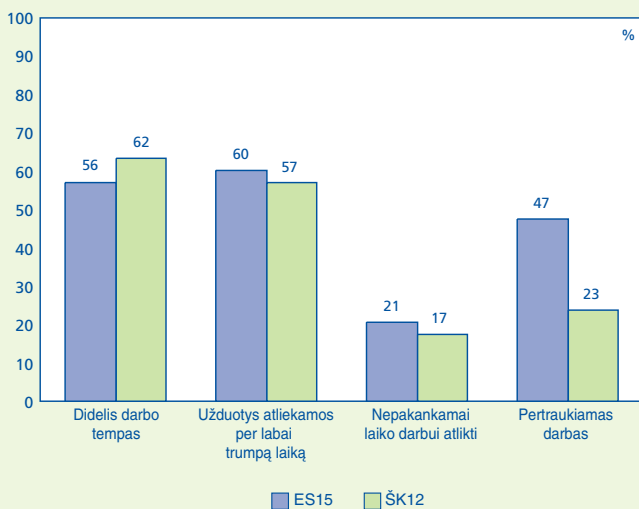
kandidatėse didelis dirbančiųjų skaičius teigia, kad jų darbo tempas labai didelis (šalyse kandidatėse – 62 proc., ES valstybėse narėse – 56 proc.), mažiau dirbančiųjų teigia turį įvykdyti užduotis per trumpą laikotarpį (šalyse kandidatėse – 57 proc., ES valstybėse narėse – 60 proc.), ir daugiau dirbančiųjų teigia turį pakankamai laiko savo darbui atlikti. Be to, šalių kandidačių dirbančiųjų teigimu jų darbas pertraukiamas rečiau (24 proc. teigė, kad jų darbas pertraukiamas „dažnai arba labai dažnai“, palyginus su 47 proc. ES). Šios ypatybės rodo, kad šalims kandidatėms būdingas labiau tradicinis darbo organizavimas, kaip minėta anksčiau.

3 pav. Per paskutinius 12 mėn. suteiktas mokymas (tik samdomiems darbuotojams)*

* Čia ir kitur šalių pavadinimai nurodyti tarptautine ISO santrumpa (skliausteliuose pažymimas automobilinis šalies kodas, kartais panaudotas dokumente žymint šalis): AT (A) – Austrija; BE (B) – Belgija; BG – Bulgarija; CY – Kipras; CZ – Čekija; DE (D) – Vokietija; DK – Danija; EE – Estija; ES (E) – Ispanija; FIN – Suomija; FR (F) – Prancūzija; HU – Vengrija; IRL – Airija; IT (I) – Italija; LT – Lietuva; LU (L) – Liuksemburgas; LV – Latvija; MT – Malta; NL – Olandija; PL – Lenkija; PT (P) – Portugalija; RO – Rumunija; SE (S) – Švedija; SI – Slovėnija; SK – Slovakija; UK – Jungtinė Karalystė.

4 pav. Darbo intensyvumas

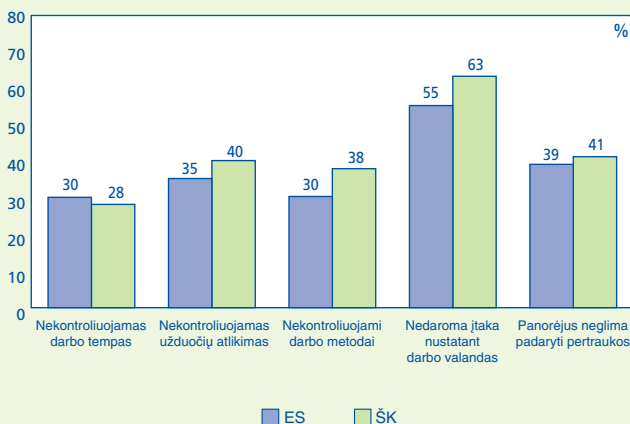
Fizinį darbą dirbantys asmenys, tiek kvalifikuoti prekybos, tiek gamyklų darbininkai, savo darbe susiduria su didžiausiu laiko trūkumu. Didžiausias darbuotojų, teigiančių, kad jų darbo tempas labai greitas, skaičius užfiksuotas Kipre, Maltoje, Lenkijoje ir Rumunijoje. Didžiausias darbuotojų, teigiančių turį atlikti užduotis per labai trumpą laiką, skaičius užfiksuotas Kipre, Čekijoje ir Maltoje.

Užfiksuota, kad su laiko trūkumu susiduriantys darbuotojai turi daugiau sveikatos problemų, ypač kaulų-raumenų sutrikimų, patiria bendrą nuovargį ir stresą. Užfiksuota, kad intensyvėjantis darbas sukelia daugiau sveikatos sutrikimų.

Darbo kontrolė

Šalyse kandidatėse nėra labai paplitusi darbo kontrolė, t.y. arba pačios užduoties atlikimo ir darbo organizavimo kontrolė, arba darbo valandų kontrolė (žr. 5 pav.). Iš kitos pusės, šalyse kandidatėse kolegos labiau pasiruošę suteikti pagalbą vieni kitiems nei ES valstybėse narėse (atitinkamai 86 proc. ir 83 proc.)

5 pav. Darbo kontrolė

Informacija ir konsultavimas

Darbuotojų, galinčių diskutuoti apie savo darbo sąlygas, proporcija yra tokia pati tiek šalyse kandidatėse, tiek ES, tačiau darbuotojų, galinčių aptarti organizacinius pokyčius, skaičius šalyse kandidatėse yra mažesnis (66 proc. palyginus su 73 proc. ES). Tokiose diskusijose šalių kandidačių darbuotojų atstovai ir išoriniai ekspertai dalyvauja mažiau nei ES valstybėse narėse.

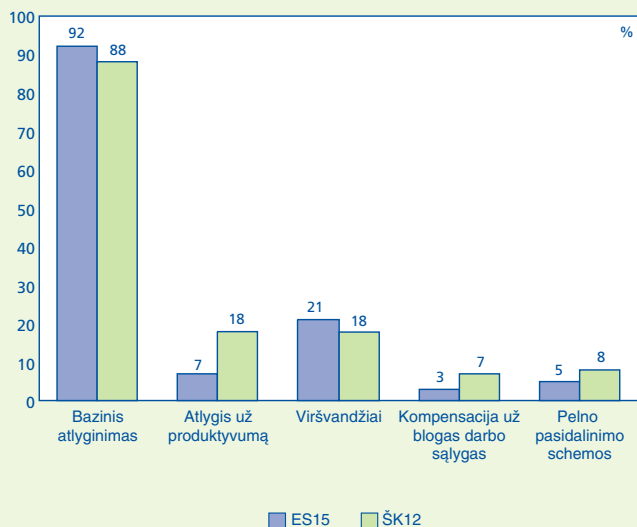
Tačiau net kai darbuotojams suteikiamos konsultacijos, šalyse kandidatėse yra mažiau darbuotojų, manančių, kad tai padeda patobulinti praktinę veiklą tiek asmens darbo vietoje, tiek visoje organizacijoje.

Atlyginimų sistema

Šalyse kandidatėse yra mažiau darbuotojų, gaunančių bazinį atlyginimą (88 proc., palyginus su 92 proc. ES). Tačiau didesnis gyventojų skaičius gauna kompensaciją

už blogas darbo sąlygas (vidutiniškai 7 proc., o Slovėnijoje ir Rumunijoje – 11 proc., palyginus su 3 proc. ES). Lygiai taip pat šalyse kandidatėse didesniai skaičiai darbuotojų mokamas atlygis už pagamintą vienetą, arba už produktyvumą. Kai kuriose šalyse tokie atlygiai už produktyvumą mokami gana dideliu darbuotojų skaičiumi. Didžiausias skaičius užfiksuotas Slovakijoje (49 proc.), Čekijoje (35 proc.) ir Slovėnijoje (28 proc.). Tose pačiose šalyse taip pat aukščiausi rodikliai, susiję su mokesčiu darbuotojams už viršvalandžius, darbą savaitgaliais, ir mokėjimus už įmonės veiklos rezultatus.

6 pav. Atlyginimų sistemos (tik samdomų darbuotojų)

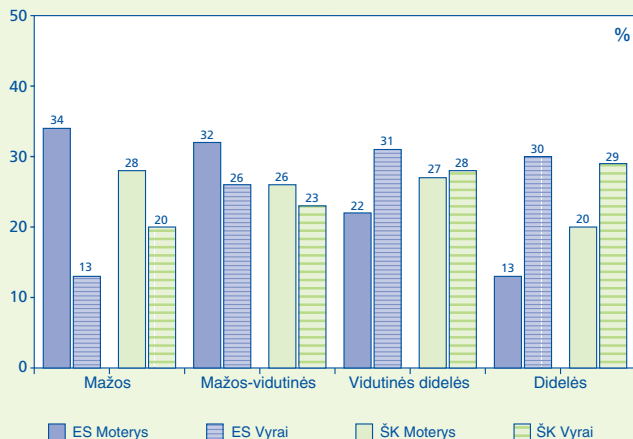

Pajamų lygis

Šalyse kandidatėse yra daugiau mažesnes pajamas gaunančių gyventojų (24 proc.) nei ES valstybėse narėse (22 proc.) – žr. 7 pav., tačiau gaunamų pajamų pasiskirstymas tarp vyrų ir moterų čia taip pat yra tolygesnis.

Tai, kad šalyse kandidatėse yra tolygesnis lyčių pasiskirstymas ir mažiau paplitęs darbas puse etato, rodo, kad šiose šalyse daugiau moterų gauna didesnes pajamas, ir priešingai mažiau – mažesnes.

7 pav. Pajamos pagal lytis

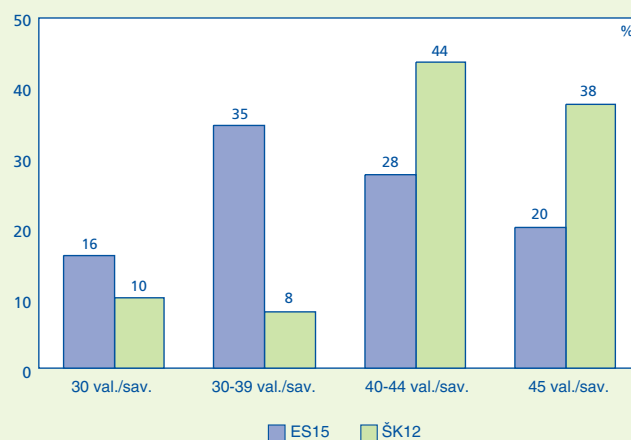

Darbo laikas

Šalyse kandidatėse darbuotojai (tiek samdomi, tiek savarankiškai dirbantys) dirba daugiau valandų, vidutiniškai 44.4 val. per savaitę (38.2 val. ES valstybėse narėse), faktiškai nepriklausomai nuo asmens lyties (vyrai dirba 45.4 val. per savaitę, moterys – 43.3 val.). Samdomi darbuotojai dirba 42.2 val. per savaitę (36.7 val. ES valstybėse narėse).

Šalyse kandidatėse mažiau darbuotojų dirba puse etato (7 proc.) nei ES (17 proc.). Šalių kandidačių darbuotojai dirba daugiau valandų per dieną (44 proc. – daugiau kaip 10 val.), didesnis procentas dirba daugiau valandų per savaitę (daugiau kaip 40 val.) – 79 proc. palyginus su 48 proc. ES valstybėse narėse.

8 pav. Darbo valandos per savaitę skirtingose šalyse

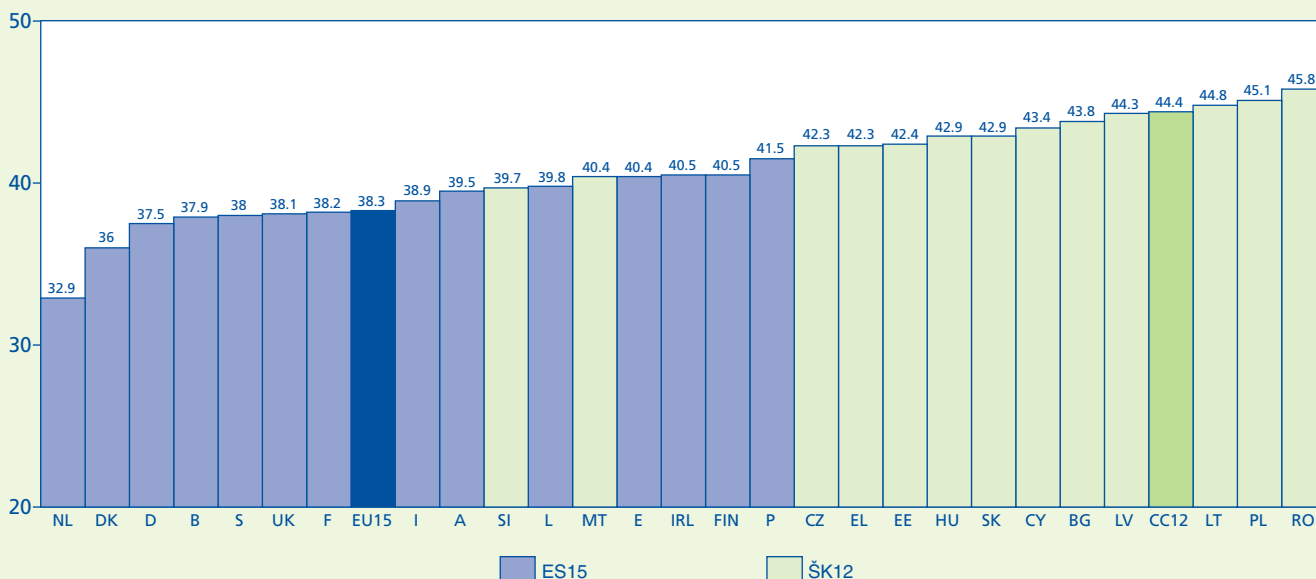
Šalyse kandidatėse darbas puse etato ne tik retesnis reiškinys, bet ir tolygiau pasiskirstęs tarp lyčių: 6 proc. vyrų (7 proc. ES) ir 9 proc. moterų (32 proc. ES) dirba puse etato. Taip pat atrodo, kad šalyse kandidatėse darbuotojai yra mažiau patenkinti tokiomis darbo galimybėmis: 46 proc. puse etato dirbančiųjų išreiškė nepasitenkinimą darbo valandų skaičiumi (ES – 33 proc.).

Šalyse kandidatėse gyventojai sugaišta gerokai daugiau važinėdami į darbą – vidutiniškai 46 min. per dieną, o ES – vidutiniškai 37 min.

Taip pat šalims kandidatėms labiau būdingos nestandartinės darbo valandos, tokios kaip pamaininis ar naktinis darbas (žr. 10 pav.): 21 proc. dirba naktimis (ES – 19 proc.), 23 proc. dirba pamainomis (ES – 20 proc.) ir 37 proc. dirba sekmadieniais (ES – 27 proc.).

Šalyse kandidatėse rodiklis, žymintis nereguliarių darbo valandų skaičių (kai dirbama nevienodą valandų skaičių kiekvieną dieną ar nevienodą dienų skaičių kiekvieną savaitę), nedaug skiriasi nuo ES valstybių narių rodiklio. Ryškiausi skirtumai (t.y., dažniausiai pasitaikančių nereguliarių darbo grafikų) nustatyti šiose šalyse: Čekijoje, Estijoje, Latvijoje ir Slovėnijoje.

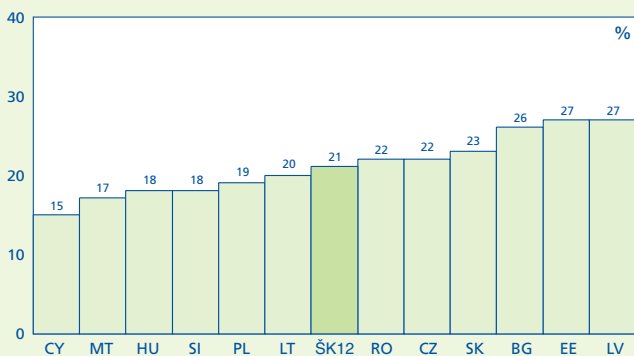
9 pav. Savaitės darbo valandų vidurkis

Dvigubas darbo krūvis

Atliekant išsamią bendro darbo krūvio analizę, reikia atsižvelgti ne tik į apmokamą darbą (taip pat ir galimą antrą darbą), bet ir į laiką, praleistą kelionei į darbą, ir neapmokamą su darbu nesusijusią veiklą. Šalyse kandidatėse daugiau (dažnai daug daugiau) nei ES valstybėse–narėse vyrai užsiima tokia veikla kaip vaikų priežiūra ir auklėjimas, maisto gaminimas, namų ruoša ar senyvo amžiaus bei neįgalų giminių priežiūra. Tai galima bent iš dalies paaiškinti tuo, kad šalyse kandidatėse yra daug dirbančių moterų, o darbas puse etato ne taip paplitęs kaip ES (žr. 11 pav.).

10 pav. Naktinis darbas pagal šalis

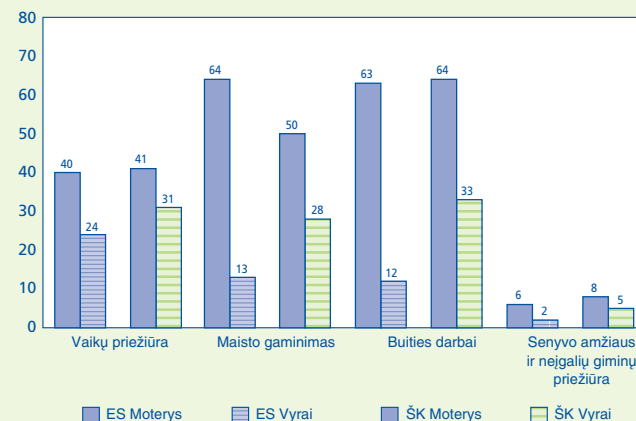

Fiziniai rizikos faktoriai

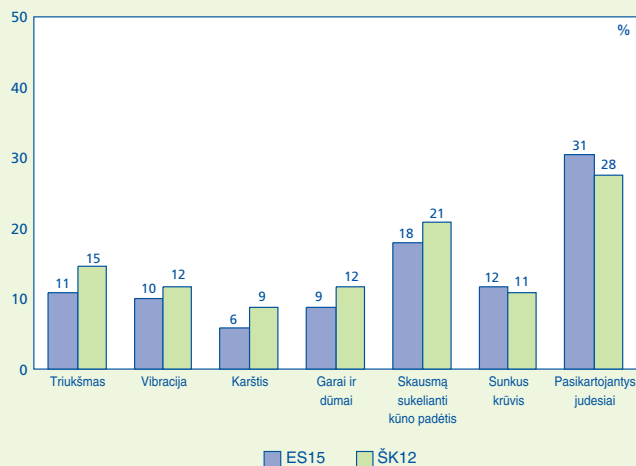
Šalių kandidačių darbuotojai teigia, kad jie daug labiau susiduria su fiziniais rizikos faktoriais darbe (žr. 12 pav.), ypač kai tai susiję su triukšmu, karščiu, ir skausmą sukeliančiomis kūno padėtimis. Tačiau šiose šalyse, ypač Lenkijoje, Rumunijoje, ir Slovėnijoje asmeninė apsauginė įranga naudojama dažniau nei ES valstybėse narėse. Remiantis šiuo faktu ir atsižvelgiant į tai, kad šalyse kandidatėse darbuotojai geriau informuoti apie fizinius

rizikos faktorius (92 proc. šalyse kandidatėse ir 89 proc. ES), ypač Čekijoje ir Lenkijoje, galima teigti, kad šalyse kandidatėse aktyvesnė prevencinė veikla, užkertanti kelią sveikatos sutrikimams ir užtikrinanti darbuotojų saugumą.

11 pav. Buities ir priežiūros darbai

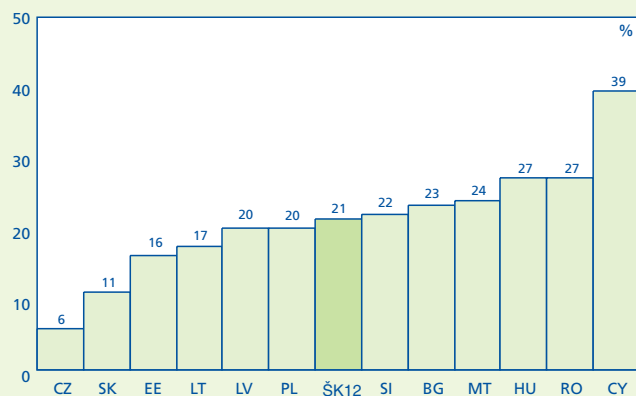

12 pav. Fiziniai rizikos faktoriai (darbuotojai visą ar beveik visą laiką susiduria su rizikos faktoriais)

Situacija, susijusi su fizinių rizikos faktorių įtaka, įvairiose šalyse pastebimai skiriasi – tai iliustruoja 13 pav., kur pavaizduotas skausmą sukeliančios kūno padėties atvejų skaičius. Mažiausiai darbuotojų, kenčiančių nuo skausmo, sukeliama nepatogios kūno padėties darbo vietoje, yra Čekijoje ir Slovakijoje, o Kipre jų daugiausiai.

13 pav. Skausmą sukeliančios kūno padėtys (visą ar beveik visą laiką)

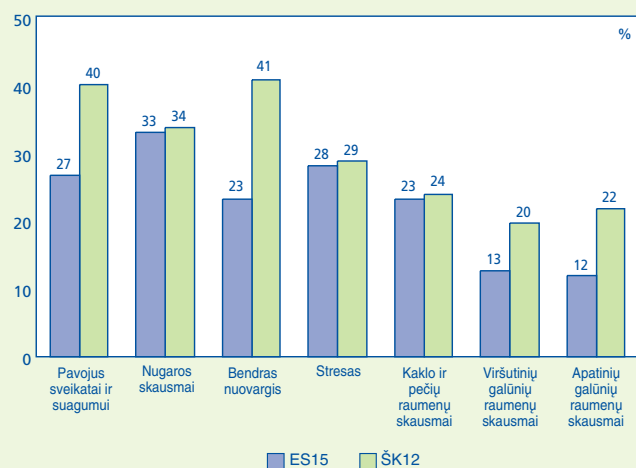

Sveikata ir darbas

40 proc. šalių kandidačių darbuotojų mano, kad darbas kelia pavojų jų sveikatai ir saugumui, tuo tarpu ES valstybėse narėse taip manančių yra 27 proc. Tai atspindi darbuotojų nurodyti sveikatos sutrikimai: šalyse kandidatėse jie daug labiau paplitę nei ES valstybėse narėse, nepriklausomai nuo tipo. Dažniausiai nurodyti su darbu susiję sveikatos sutrikimai yra šie:

- Bendras nuovargis: 41 %
- Nugaros skausmai: 34 %
- Stresas: 29 %
- Kaklo ir pečių raumenų skausmai: 24 %.

14 pav. Darbo sukelti sveikatos sutrikimai

Šalyse kandidatėse ir ES valstybėse narėse smurto, bauginimo ir kitų diskriminacijos atvejų darbe skaičius skiriasi tik labai nežymia dalimi. Vienintelis pažymėtinas skirtumas yra lyčių diskriminacijos pasireiškimo lygis (šalyse kandidatėse aktualiau vyrams nei moterims).

„Nenutrūkstamo užimtumo“ rodiklis, nurodantis asmens sugebėjimą dirbti iki 60 metų amžiaus, yra žemesnis nei šalyse kandidatėse. ES valstybėse narėse 58 proc. darbuotojų mano galį dirbti tą patį darbą būdami 60 metų amžiaus, o šalyse kandidatėse taip manančiųjų yra tik 50 proc.

Užfiksuota, kad šalyse kandidatėse mažiau darbuotojų patenkinti savo darbu nei ES (atitinkamai 73 proc. ir 84 proc.). Tačiau pagal pasitenkinimo darbu rodiklį išvadas daryti sunku: ES darbo sąlygų tyrimas rodo, kad nors šiose šalyse pasitenkinimo darbu lygis aukštas, darbuotojai daugiau atsiduria rizikingose situacijose.

Tyrimo metodika

Pirmojo darbo sąlygų tyrimo metu šalyse kandidatėse buvo apklausta visus 12-os šalių kandidačių aktyvius gyventojus reprezentuojanti imtis (samdomi darbuotojai ar savarankiškai dirbantys), atrinkus juos pagal atsitiktinės atrankos principą. Iš viso buvo asmeniškai apklausta 11 000 darbuotojų jų pačių namuose: po 500 darbuotojų Maltoje ir Kipre bei po 1000 kiekvienoje šalyje kandidatėje. Apklausas atliko ir duomenis surinko „INRA-Europe“.

Apklausos buvo atliekamos vienu metu, 2001 m. pavasarį. Duomenys buvo renkami pagal profesiją, sektorių, amžių ir lytį remiantis EUROSTAT 2000 m. darbo jėgos tyrimu.

Buvo naudojama ta pati anketa kaip ir per Fondo 2000 m. 15-oje valstybių narių atliktą trečiąjį darbo sąlygų tyrimą. Anketa sudarė Fondo įsteigta darbo grupė, kurioje dalyvavo šalių ekspertai, darbdavių organizacijų (UNICE), profesinių sąjungų (ETUC) atstovai bei atstovai iš Europos Komisijos.

Pascal Paoli, Agnès Parent-Thirion ir Ola Persson, šio leidinio autoriai, yra Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas.

TOLESNĖ INFORMACIJA

Informaciją apie šiame leidinyje minėtus pirmąjį darbo sąlygų tyrimą šalyse kandidatėse ar tris tyrimus ES galite rasti Fondo tinklapyje www.eurofound.eu.int/working/working.htm. Norėdami gauti daugiau informacijos šiuo klausimu, susisiekite su p. John Hurley, Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas, tel. nr.: (353 1) 204 32 09, el. paštas: joh@eurofound.eu.int.

Autorinės teisės: Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas. Platinimas, išskyrus komerciniais tikslais, leidžiamas su sąlyga, kad bus nurodomas šaltinis ir fondui bus nusiunčiama kopija.

Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas

Wyattville Road, Loughlinstown, Dublin 18, Ireland

Tel: (+353 1) 204 31 00 - Fax: (+353 1) 282 42 09 / 282 64 56 - e-mail: postmaster@eurofound.eu.int - website: www.eurofound.eu.int

EF/02/46/LT

EUROPOS BENDRIJŲ
OFICIALŲ LEIDINIŲ BIURAS

L-2985 Luxembourg